

Η Εθνική Στρατηγική για την Πρόληψη της Βίας και την Αντιμετώπιση της Παραβατικότητας Ανηλίκων σε 9 Ερωτήσεις & Απαντήσεις

Ερώτηση 1: Ποιο είναι το θέμα που καλύπτει η συγκεκριμένη στρατηγική;

Η Στρατηγική αποτελεί ένα συνολικό κεντρικό πλαίσιο πολιτικών και δράσεων για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της βίας και της παραβατικότητας ανηλίκων. Ειδικότερα, καλύπτει τόσο τη βία μεταξύ των ανηλίκων, γνωστή και ως συμμορίες ανηλίκων, όσο και την εμπλοκή των ανηλίκων, ως θύματα και θύτες, σε τέσσερις βασικές κατηγορίες βίας- ενδοοικογενειακή, ενδοσχολική, διαδικτυακή και κοινοτική (ρατσιστική, εξτρεμιστική, οπαδική), αλλά και την παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων (κλοπές, ληστείες, διαρρήξεις, ναρκωτικές ουσίες, κατοχή και χρήση όπλων κ.ά.).

Ερώτηση 2: Είναι η Ελλάδα μια δυστοπία βίας συγκριτικά με άλλες χώρες της ΕΕ;

Όχι, ακριβώς το αντίθετο, τα στοιχεία της Eurostat δείχνουν πως η βία και η παραβατικότητα ανηλίκων στην Ελλάδα κινείται κάτω από το μέσο όρο καταγραφής του φαινομένου σε άλλες χώρες της Ε.Ε.

Ειδικότερα, βρίσκεται: α) στο 51% του μ.ό. της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως προς τον αριθμό των ανηλίκων υπόπτων ανά 100.000 κατοίκους, β) στο 63% ως προς τον αριθμό των ανηλίκων υπόπτων ανά 100.000 κατοίκους και σημειώνει ποσοστό 31% των ανηλίκων επί του συνολικού αριθμού των υπόπτων ανά 100.000 κατοίκους, έναντι 38% του μ.ό. στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της Eurostat του 2022.

Ερώτηση 3: Αυτό σημαίνει πως δεν υπάρχει αύξηση της βίας ανηλίκων στην Ελλάδα;

Υπάρχει περιορισμένη καταγραφή του φαινομένου στην Ελλάδα, καθώς λείπουν στοιχεία από επιστημονικές έρευνες και μελέτες. Ωστόσο, τα στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας δείχνουν πως τα τελευταία χρόνια έχουμε ποσοτική αύξηση του προβλήματος, καθώς και ποιοτική αναβάθμιση στην ένταση και σε επιμέρους χαρακτηριστικά της βίας.

- ✓ Έντονα αυξητική τάση στη νεανική παραβατικότητα, ιδίως κατά το 2023 και το 2024
- ✓ Έντονη αύξηση των σοβαρών περιστατικών σωματικής βίας,
- ✓ Οργανωμένα χαρακτηριστικά- οι ανήλικοι συγκροτούν ομάδες ή/ και συμμορίες.
- ✓ Μείωση του ορίου ηλικίας των νέων που εμπλέκονται στη βία
- ✓ Συχνότερη εμπλοκή των κοριτσιών σε περιστατικά βίας
- ✓ Επαναληπτικότητα στη συμπεριφορά των δραστών.

Υπάρχουν δύο επιμέρους παράγοντες που πρέπει να λάβουμε σοβαρά υπόψη μας για την πρόληψη της βίας ανηλίκων: α) υπάρχει μεγάλη ορατότητα των περιστατικών, είτε λόγω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, είτε του γεγονότος ότι συμβαίνουν σε δημόσιους χώρους και β) το 2024, η Αστυνομία υιοθέτησε ένα νέο πλαίσιο καταγγελίας περιστατικών με την γραμμή 10201 και την εφαρμογή SafeYouth, αλλά και με ειδικές δράσεις για την προστασία των ανηλίκων, ενώ το Υπουργείο Παιδείας έθεσε σε λειτουργία την πλατφόρμα υποβολής καταγγελιών για ενδοσχολικά περιστατικά STOPBullying. Συνεπώς -χωρίς καμία πρόθεση υποβάθμισης της σοβαρότητας των περιστατικών που καταγράφονται- αυτή η αυξημένη ποσοτική και ποιοτική καταγραφή του φαινομένου από την Ελληνική Αστυνομία μπορεί να οφείλεται και στην υιοθέτηση και χρήση νέων εργαλείων καταγγελίας και παρακολούθησης των περιστατικών βίας συγκριτικά με το παρελθόν.»

Ερώτηση 4: Έχει η Κυβέρνηση αναπτύξει και υλοποιήσει πολιτικές για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της βίας και της παραβατικότητας ανηλίκων;

Από τον Ιούλιο του 2019 μέχρι και τον Δεκέμβριο του 2024 υλοποιήθηκαν και υλοποιούνται 138 δημόσιες πολιτικές, μέτρα και δράσεις που συμβάλουν άμεσα ή έμμεσα στην πρόληψη και την αντιμετώπιση της βίας κατά των παιδιών και της παραβατικότητας ανηλίκων, που καλύπτουν όλες τις μορφές βίας που αποτελούν αντικείμενο της στρατηγικής. Μεταξύ αυτών ξεχωρίζουν 19 εμβληματικές:

1. 120 Safe Houses για θύματα ενδοοικογενειακής βίας
2. Εκσυγχρονισμός του νομοθετικού πλαισίου για την πρόληψη και την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας με τον Ν. 5090/2024
3. Προσλήψεις ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών για τις σχολικές μονάδες
4. Εργαστήρια Δεξιοτήτων & Προγράμματα Σπουδών καλλιέργεια του πνεύματος κατά της βίας και των διακρίσεων
5. Ν. 5029/2023- «Ζούμε Αρμονικά Μαζί - Σπάμε τη Σιωπή
6. Πλατφόρμα καταγγελιών για περιστατικά Ενδοσχολικής Βίας και Εκφοβισμού- stop-bullying
7. “Το Κινητό στην Τσάντα”
8. Εθνική Στρατηγική για την Προστασία των Ανηλίκων από τον Εθισμό στο Διαδίκτυο
9. Νέο θεσμικό πλαίσιο για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της βίας στις αθλητικές εγκαταστάσεις- Ν. 5085/2024
10. Εθνική Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2024- 2030
11. Εθνικό Σύστημα Επιτροπείας και Πλαίσιο Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων- ν. 4960/2022
12. Λειτουργία των Αυτοτελών Γραφείων Ανηλίκων Θυμάτων «Σπίτι του Παιδιού»
13. Ίδρυση και λειτουργία τριών (3) Ξενώνων για παραβατικούς εφήβους, για τη φιλοξενία εφήβων με παραπτωματική συμπεριφορά, με ψυχικές διαταραχές
14. Συμβουλευτική και υποστήριξη σε θέματα βίας και επιθετικότητας παιδιών και εφήβων μέσω της γραμμής 10306
15. Εφαρμογή του νέου αναμορφωτικού μέτρου της συμμετοχής ανηλίκων σε αθλητικά σωματεία
16. 63 Επιχειρησιακά Γραφεία για την αντιμετώπιση της Ενδοοικογενειακής βίας
17. Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Προστασία των Παιδιών από τη Σεξουαλική Κακοποίηση και Εκμετάλλευση 2022- 2027.
18. Λειτουργία της ειδικής γραμμής 10201 και της εφαρμογής SafeYouth
19. Λειτουργία ιστοσελίδας parco.gov.gr

Η Επιστημονική Επιτροπή αξιολόγησε θετικά το έργο και τις πρωτοβουλίες της κυβέρνησης τα τελευταία χρόνια, καταγράφοντας μια σημαντική αύξηση στη χρήση νέων εργαλείων ειδικά τα δύο τελευταία χρόνια.

Ερώτηση 5: Γιατί χρειαζόμαστε τότε μια εθνική στρατηγική;

Ένα τόσο σύνθετο και εξελισσόμενο ζήτημα, όπως είναι η βία και η παραβατικότητα ανηλίκων απαιτεί τη συνεισφορά των επιστημόνων και των ειδικών του πεδίου για την πλήρη κατανόηση της κατάστασης, αλλά και το σχεδιασμό πολιτικών.

Η Στρατηγική είναι η πρώτη φορά που το κράτος ζητά από τους επιστήμονες να σχεδιάσουν και να προτείνουν ένα ολιστικό πλαίσιο που να καλύπτει τόσο τη βία, όσο και την παραβατικότητα ανηλίκων, γιατί τόσο στην Ελλάδα, όσο και στις χώρες της Ε.Ε. είχαμε είτε τομεακές στρατηγικές που κάλυπταν μια μορφή βίας, είτε γενικά θεσμικά κείμενα για τα δικαιώματα και την προστασία των ανηλίκων. Η Ελλάδα είναι η πρώτη χώρα, σε επίπεδο ΕΕ, που συνθέτει σε μια Στρατηγική τα προβλήματα της βίας και της παραβατικότητας ανηλίκων, καθώς η μια τροφοδοτεί την άλλη.

Η ομάδα των ειδικών επιστημόνων κατέγραψε και αξιολόγησε τις 138 πολιτικές και δράσεις και πρότεινε 23 βελτιωτικά μέτρα για αυτές.

Παράλληλα, με το πλαίσιο που εισηγείται προάγει τη συνεργασία, τη διασύνδεση και την πολύ-επιστημονική προσέγγιση για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση πολιτικών.

Υποδηλώνει την αλλαγή της οπτικής μας από τις μονοδιάστατες σε πιο σύνθετες και ολιστικές προσεγγίσεις στη διερεύνηση και την αντιμετώπιση, με την προστασία των ανηλίκων στο επίκεντρο.

Τέλος, ενσωματώνει δύο βασικές διαδικασίες, το σχεδιασμό πολιτικών βασισμένες σε έρευνες και μελέτες και την αξιοποίηση δεικτών για την μέτρηση και την αξιολόγηση της επίδοσης των πολιτικών.

Ερώτηση 6: Που Βασίζονται οι προτάσεις της Επιτροπής;

Στην ανάλυση των στατιστικών δεδομένων από τους φορείς τους κράτους και κυρίως την Αστυνομία, στην αξιοποίηση ερευνών που έχουν πραγματοποιηθεί, στην πραγματοποίηση συζητήσεων εστίασης (focus groups) με ειδικούς, στην αξιοποίηση μοντέλων πολιτικής και καλών πρακτικών από πολλές χώρες της Δύσης, συμπεριλαμβανομένων των ΗΠΑ και της Αυστραλίας, στις ευρωπαϊκές και παγκόσμιες στρατηγικές και πλάνα δράσης και τέλος στην αξιολόγηση των πολιτικών που υλοποιούνται.

Ερώτηση 7: Τι Προτείνει η Εθνική Στρατηγική;

29 νέες πολιτικές, εκ των οποίων **7** εμβληματικές **5** οριζόντιες και **69** μέτρα, πέραν των 23 βελτιωτικών μέτρων για τις ήδη εφαρμοζόμενες πολιτικές.

Ειδικότερα, οι εμβληματικές πολιτικές είναι οι ακόλουθες:

1. Εκπαιδύοντας μη βίαιους πολίτες

- ▶ Υποχρεωτική εκπαίδευση στην ειρηνική επίλυση των συγκρούσεων και τη διαμεσολάβηση
- ▶ Υλοποίηση του μέτρου της αποβολής εντός σχολείου (παιδαγωγική/συμβουλευτική προσέγγιση)
- ▶ «Κοινωνική εργασία» στο σχολείο

2. Θεσμοθέτηση και λειτουργία τεχνικού γυμνασίου

3. Ενίσχυση της θετικής γονεϊκότητας

- ▶ Προγράμματα εκπαίδευσης, πρόληψης και υποστήριξης γονέων και υποψήφιων γονέων
- ▶ Ενσωμάτωση των προγραμμάτων εκπαίδευσης στις Υπηρεσίες Υγείας με ψηφιακή πλατφόρμα ομαδικών εκπαιδεύσεων, διαδικτυακά μαθήματα καθοδήγησης και δια ζώσης συμβουλευτική
- ▶ Προσαρμογή των προγραμμάτων σε διαφορετικά πολιτισμικά και κοινωνικοοικονομικά πλαίσια

4. Ψηφιακή ενηλικίωση στα 15 έτη, μηχανισμοί ελέγχου και ηλικιακή ταυτοποίηση χρηστών

- ▶ Ψηφιακή εφαρμογή ανηλίκων “Kids Wallet”

5. Πρόληψη και αντιμετώπιση της εξτρεμιστικής και ρατσιστικής βίας και της ρητορικής μίσους

- ▶ Διοργάνωση debates σε επίπεδο κοινότητας με τη συμμετοχή παιδιών και εφήβων

- Εκπόνηση Οδηγού για την υπεύθυνη κάλυψη των περιστατικών βίας και την καταπολέμηση της ρητορικής μίσους από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
- Ανάπτυξη θεσμού περιφερειακού συμβουλίου παιδιών
- Τοπικά Δίκτυα Πρόληψης της Παραβατικότητας

6. Ολιστική υποστήριξη και πρόληψη της δευτερογενούς θυματοποίησης των ανηλίκων

- Θεσμική ανασυγκρότηση των Σπιτιών του Παιδιού, γενική και ειδική υποστήριξη για όλα τα ανήλικα θύματα
- Γεωγραφική ανάπτυξη των Σπιτιών του Παιδιού

7. Ένας κόμβος εξειδικευμένων υπηρεσιών για τους ανήλικους παραβάτες

Δημιουργία διαλειτουργικής μονάδας φιλικής δικαιοσύνης για τους ανήλικους παραβάτες του νόμου

- Εκπόνηση και καθιέρωση πρωτοκόλλων ενεργειών σε κάθε στάδιο
- Εκπόνηση εργαλείων ατομικής αξιολόγησης/εκτίμησης παραγόντων κινδύνου και προστασίας για παιδιά παραβάτες

Ερώτηση 8: Τι Περιλαμβάνει η υλοποίηση της Εθνικής Στρατηγικής;

Την υλοποίηση του Σχεδίου Δράσης 2025- 2030 που περιλαμβάνει 6 πυλώνες και 69 δράσεις. Τον συντονισμό, από την Προεδρία της Κυβέρνησης, 10 συναρμόδιων Υπουργείων και εποπτευόμενων φορέων τους.

Την αξιοποίηση 38 δεικτών παρακολούθησης για την μέτρηση του φαινομένου και την υλοποίηση των δράσεων (πλατφόρμα stop bullying, κοινωνικές υπηρεσίες, αστυνομία, σύστημα ποινικής δικαιοσύνης).

Ερώτηση 9: Ποια είναι τα μέλη της Επιστημονικής Επιτροπής που εκπόνησαν την Εθνική Στρατηγική;

1. Βασιλική Αρτινοπούλου, Καθηγήτρια Εγκληματολογίας του Τμήματος Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου, Πρόεδρος.
2. Βασιλική Γεωργιάδου, Καθηγήτρια Πολιτικής Επιστήμης και Πολιτικής Κοινωνιολογίας του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου, Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών.
3. Θωμάς Μπαμπάλης, Καθηγητής Παιδαγωγικής και Δια Βίου Μάθησης του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.
4. Αγάπη Κανδυλάκη, Καθηγήτρια Κοινωνικής Εργασίας και Πολυπολιτισμικότητας του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης.
5. Βασίλειος Βαμβακάς, Καθηγητής Κοινωνιολογίας της Επικοινωνίας του Τμήματος Δημοσιογραφίας και Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.
6. Κωνσταντίνος Πατσάκης, Καθηγητής του Τμήματος Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Πειραιώς και Διευθυντή του Εργαστηρίου Κυβερνοασφάλειας.
7. Παρασκευή Ζαγούρα, Επίκουρος Καθηγήτρια Εγκληματολογίας, Παντείου Πανεπιστημίου.
8. Αθανάσιος Αλεξανδρίδης, Ψυχίατρος, Παιδοψυχίατρος, Ψυχαναλυτής.